

ДО БІОГРАФІЇ Т.Г.ШЕВЧЕНКА (за матеріалами Державного архіву Сумської області)

На основі документів Державного архіву Сумської області висвітлено заходи місцевої влади та громадськості з відзначення у ХІХ-ХХ ст. на Сумщині Шевченківських днів.

Ім'я Т.Г.Шевченка тісно пов'язане з історією Сумщини. Поет неодноразово бував на Глухівщині, Конотопщині, Кролевеччині, Лебединщині та Роменщині. Постаті Кобзаря завжди приділялася пильна увага як з боку держави, так і з боку громадськості. Про це свідчать документи, що зберігаються у Державному архіві Сумської області.

У ХІХ - на початку ХХ ст. заходи із вшанування пам'яті Т.Г.Шевченка були під особливим наглядом органів влади з метою недопущення поширення відомостей про його життя та творчість. Так, у приписі інспектора народних училищ 2-го району Полтавської губернії за 1914 р. знаходимо рекомендації утримувати учнів навчальних закладів м.Ромни та Роменського повіту від участі у святкуванні ювілею Т.Г.Шевченка [1]. Проте з цього ж припису дізнаємося, що громадськість активно проводила читання, присвячені Кобзарю, поширювала твори та життєписи поета, організовувала вистави за його творами. Про острах, з яким влада ставилася до подій із вшанування пам'яті Тараса Григоровича, яскраво свідчить і рапорт помічника Роменського повітового справника, датований 1914 р. Учасників шевченківського вечора у ньому названо *“столпами українського націоналізму”* [2].

Передова, патріотично налаштована частина суспільства навпаки наполегливо привертала увагу до імені національного поета. Наприклад, у 1914 р. група гласних Конотопської міської думи звернулася до міської управи із заявою про необхідність найменувати одну з вулиць м.Конотоп Шевченківською та встановити бюст поета у міському сквері [3]. У 1917 р. з подібною заявою до Сумської міської думи звернулося Товариство *“Просвіта”*. Пропонувалося перейменувати вулицю Петропавлівську на вулицю імені Шевченка та назвати одну із шкіл міста його ім'ям. Згодом передбачалося встановити у місті пам'ятник Кобзарю [4].

Творчість Т.Г.Шевченка широко пропагувалася після падіння царського режиму. У 1918 р. у листі до Лебединської чоловічої гімназії комісар освіти Лебединської повітової ради робітничих, солдатських і селянських депутатів пропонував дні пам'яті *“ознаменувати влаштуванням читання лекцій про значення поезії народного Кобзаря... влаштовувати концерти або спектаклі, збори, від яких направити на створення Будинку науки його імені в м.Лебедині”* [5]. А у відозві до населення Глухівщини, датованій 1918 р., йдеться про проведення *“повсеместных”* мітингів [6]. У постанові Синівського волосного ревкому за 1920 р. звучить заклик до селян приєднуватися до святкових заходів, що організовувалися учасниками Товариства *“Просвіта”* [7]. При цьому вказувалося, що це *“національне свято”*, під час якого заборонялося навіть працювати. До проведення Шевченківських днів залучалися майже всі культурні й освітні заклади. Так, у 1920 р. у Сумах місцями проведення свята на честь Т.Г.Шевченка стали Художній театр та театри Корепанова й *“Ампір”*, а основними

виконавцями запланованих заходів були учні гімназій, училищ та самодіяльні колективи. У програмі заходів були виступи (реферати) про життя та творчість Т.Г.Шевченка, декламації його творів, “живий малюнок” [8].

У 1920-1930-х роках у поле зору держави та громадськості потрапляють місця, пов’язані з іменем Т.Г.Шевченка. Так, у 1924 р. до президії Сумського окрвиконкому надійшов документ про необхідність збереження та ремонту хати, що знаходилася на території комуни “Новий світ” у с.Лихвине Лебединського району [9]. У 1859 р. саме там Тарас Григорович написав низку поетичних і художніх робіт. Цікавим, на наш погляд, є документ Київської крайової інспектури з охорони пам’яток культури від 6 лютого 1930 р., надісланий до Конотопської інспектури народної освіти [10]. В ньому зазначено, що “інспектурою взято на облік садибу... у м.Кролевіці... як пам’ятник культури, пов’язаний з життям Т.Г.Шевченка”. Саме там у 1859 р. у маєтку Огієвських зупинявся Тарас Григорович, а пізніше там же перебувала труна з тілом поета під час перевезення його з Петербургу до Канева. Зауважимо, що у 1939 р. справу з відзначення річниці від дня народження Т.Г.Шевченка на Сумщині розглядали на засіданні оргкомітету Президії Верховної Ради УРСР, коли вирішувалося питання про створення Сумської області [11].

Шевченківські дні проводилися й у воєнні роки. Німецька окупаційна влада дозволяла проведення святкових заходів із вшанування пам’яті Т.Г.Шевченка. У газеті “Сумський вісник” повідомлялося, що 10-11 березня 1942 р. жителі міста можуть переглянути виставу “Назар Стодоля”, відвідати концерт за творами Т.Г.Шевченка [12]. А друкований орган Роменської міської управи газета “Відродження” подав матеріал про проведення шевченківського тижня в Ромнах у березні 1943 р. [13].

У післявоєнний період шевченкіана набула нових форм. Так, у 1961 р. серед заходів Сумського обласного управління культури з відзначення 100-річчя від дня смерті поета вказувалися пересувні виставки з художніх репродукцій робіт Т.Г.Шевченка, фотоілюстративні виставки про його життя і творчість, показ художніх фільмів, видання тематичної літератури [14]. У 1989 р. з нагоди 175-річчя від дня народження поета в області передбачалося проведення обласного свята української мови, конкурсу на кращий твір, присвячений Кобзареві, конкурсів кобзарських колективів, зустрічей з кобзарями та бандуристами, обласної науково-практичної конференції [15].

Вивченню теми “Шевченко і Сумщина” присвятили свої розвідки кращі краєзнавці Сумщини: П.Сапухін, Ю.Ступак, Б.Ткаченко, Г.Діброва та інші. З метою всебічного висвітлення питання про перебування Тараса Шевченка на Сумщині у 1993 р. було видано збірник статей “Тарас Шевченко і Сумщина” [16].

Отже, справдилися слова Т.Г.Шевченка: “Будеш, батьку, панувати, поки живуть люде; поки сонце з неба сяє, тебе не забудуть”. Увічнення пам’яті національного поета на Сумщині стало справою всенародною.

1. Державний архів Сумської області (далі - ДАСО), ф.1031, оп.1, спр.21, арк.10.

2. Там само, ф.1089, оп.1, спр.32, арк.18-18зв.

3. Там само, ф.814, оп.1, спр.142, арк.81-81зв.

4. Там само, ф.Р-2362, оп.1, спр.20, арк.27-27зв.

5. Там само, ф.256, оп.1, спр.3, арк.25.

6. Там само, ф.Р-2362, оп.1, спр.36, арк.161.

7. Там само, ф.Р-3985, оп.1, спр.5, арк.36.

8. Там само, ф.Р-415, оп.1, спр.24, арк.48-49зв.
9. Там само, ф.Р-33, оп.1, спр.3, арк.81-81зв.
10. Там само, ф.Р-4563, оп.1, спр.1981, арк.4.
11. Там само, ф.Р-2196, оп.1, спр.19, арк.8, 9.
12. Сумський вісник. - 1942. - 10 березня.
13. Відродження. - 1943. - 19 березня.
14. ДАСО, ф.Р-3377, оп.1, спр.274, арк.148-149.
15. Там само, ф.Р-7669, оп.1, спр.30, арк.4-8.
16. Тарас Шевченко і Сумщина. - Суми: Редакційно-видавничий відділ облуправління по пресі, 1993.

Клюева О.О. К биографии Т.Г.Шевченко (по материалам Государственного архива Сумской области)

На основе документов Государственного архива Сумской области освещены мероприятия местной власти и общественности по в XIX-XX вв. на Сумщине Шевченковских дней.

Klyueva O.O. The biography of Taras Shevchenko (according to the State Archives of Sumy region)

Based on the documents of the State Archives of Sumy region covered activities of local authorities and the public in the nineteenth and twentieth centuries. in Sumy Shevchenko days.

Отримано 5.05.2011